

Advies van de Brusselse Raad Dierenwelzijn (22/12/2022)

betreffende minimale normen voor het houden van gezelschaps-konijnen door particuliere eigenaars

Inhoud

Inleiding	2
Advies	3
Goede voeding (gepaste voeding en afwezigheid van dorst)	5
Goede huisvesting (rustcomfort, thermaal comfort, vrije beweging)	8
Goede gezondheid (afwezigheid van verwondingen, afwezigheid van ziekte, afwezigheid van pijn en pijn geïnduceerd door managementprocedures)	14
Gepast gedrag	16
Sociaal gedrag naar andere konijnen.....	16
Sociaal gedrag naar andere diersoorten	17
Sociaal gedrag naar mensen/ goede mens-dier relatie.....	18
Expressie van ander gedrag.....	19
Positieve emotionele toestand.....	20
Minderheidsadvies van Anizoo betreffende “Goede voeding”	21
Minderheidsadvies van GAIA, het Blauwe Kruis, Help Animals en de Nationale Raad voor dierenbescherming betreffende “Goede huisvesting”	21
Literatuurlijst	21
Bijlage 1: werkgroep “konijnen” - Brusselse Raad voor Dierenwelzijn.....	23
Bijlage 2: geschikt en ongeschikt groenvoer voor konijnen	24
Bijlage 3: Body Condition Score	25
Bijlage 4: Nadere toelichting over spenen en overgang naar vast voedsel	26
Bijlage 5: Correcte manier om een konijn vast te nemen.....	27

Advies van de Brusselse Raad Dierenwelzijn (22/12/2022)

betreffende minimale normen voor het houden van gezelschaps-konijnen door particuliere eigenaars

Inleiding

Hoewel er geen gegevens zijn over de precieze aantallen (gezien registratie niet gewoonlijk of verplicht is), worden er in het Brussels Gewest vermoedelijk heel wat konijnen als gezelschapsdier gehouden door particulieren. Deze vallen onder de regelgeving in de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren. De normen die van toepassing zijn op particulieren met betrekking tot het houden van dieren zijn bepaald in het algemene en eerder vage artikel 4:

§ 1. Ieder persoon die een dier houdt, verzorgt of te verzorgen heeft, moet de nodige maatregelen nemen om het dier een in overeenstemming met zijn aard, zijn fysiologische en ethologische behoeften, zijn gezondheidstoestand en zijn graad van ontwikkeling, aanpassing of domesticatie, aangepaste voeding, verzorging en huisvesting te verschaffen.

§ 2. Niemand mag de bewegingsvrijheid van het dier dat hij houdt, verzorgt of te verzorgen heeft, zodanig beperken dat het aan vermijdbare pijnen, lijden of letsels is blootgesteld. Wanneer een dier gewoonlijk of voortdurend wordt vastgemaakt of opgesloten, moet het voldoende ruimte en bewegingsvrijheid krijgen, in overeenstemming met zijn fysiologische en ethologische behoeften. [...]

§ 3. De verlichting, de temperatuur, de vochtigheidsgraad, de verluchting, de luchtcirculatie en de overige milieuvoorwaarden van het verblijf der dieren moeten overeenstemmen met de fysiologische en ethologische behoeften van de soort. [...]

In deze wetgeving ontbreekt echter een concrete definitie van de ‘behoefte van het dier’, voor gezelschapsdieren en - voor toepassing in dit advies - meer specifiek voor konijnen. Dit maakt het voor particulieren (houders van dieren, toekomstige houders van dieren en mensen met klachten over het welzijn van andermans dieren) en voor inspecteurs moeilijk om deze open normen in te vullen en om maatregelen te nemen om het welzijn van konijnen te verbeteren.

De verantwoordelijke van een konijn beschikt over geen enkel praktisch wettelijk kader om zijn dier een goed leven aan te bieden. Het konijn wordt dikwijls ten onrechte als een ‘makkelijk te houden huisdier’ beschouwd. De ervaring van gedragsspecialisten leert ons echter dat veel konijnen door particulieren verkeerd begrepen worden. Hun behoeften en lichaamstaal worden soms anders ingeschat en geïnterpreteerd dan hun werkelijke behoeften. Ook is het voor particulieren vaak moeilijk om een gezond konijn te onderscheiden van een ziek konijn. In praktijk kan dit leiden tot leefomstandigheden die een negatief effect op de gezondheid en het mentale welzijn van konijnen kunnen hebben. Gevolgen kunnen zich uiten als gedragsproblemen of als gezondheidsproblemen en fysieke afwijkingen. Om tegemoet te komen aan de behoeften van een konijn en dus ten allen tijde lijden van een konijn in zijn dagelijkse leefomstandigheden te vermijden, dringt een concrete uitwerking van artikel 4 van de wet zich op.

Paragraaf 4 van ditzelfde artikel stelt immers dat de Brusselse Regering “nadere regelen kan vaststellen” om de zorgplicht tegenover dieren (uiteengezet in paragrafen 1 t.e.m. 3) uit te werken “voor de verschillende soorten en categorieën van dieren”. De Brusselse Raad voor Dierenwelzijn stelt met dit advies de normen voor het houden van gezelschapskonijnen door particuliere eigenaars voor en verzoekt de Brusselse Regering om dit advies om te zetten in wetgeving.

Bovendien is de Brusselse Raad voor dierenwelzijn van mening dat een moderne wetgeving m.b.t. dierenwelzijn niet alleen dieren zou moeten beschermen tegen ernstig lijden, maar ook rekening zou moeten houden met recente interpretaties van het begrip “dierenwelzijn”, volgens dewelke ook het ervaren van een positieve mentale en fysieke toestand deel uitmaakt van een kwaliteitsvol leven.

De Raad erkent dat bij een deel van de konijnenhouders het welzijn van de dieren niet optimaal is in het licht van relevante recente wetenschappelijke kennis over welzijnsfactoren en (natuurlijk) gedrag.

Een werkgroep van experts (bijlage 1) van binnen en buiten de Raad heeft zich tijdens verschillende bijeenkomsten dan ook gebogen over reeds bestaande gidsen voor goede praktijken en onderliggend, recent, wetenschappelijk onderzoek (zie literatuurlijst). In het resulterende advies worden enerzijds minimale normen uitgewerkt, anderzijds worden ook bijkomende aanbevelingen voorgesteld, die in praktijk in bepaalde gevallen (bv. door beperking van middelen) misschien niet altijd of allemaal realiseerbaar zullen zijn. Wel reiken deze laatste aan de particulier een instrument (“*best practices*”) aan om het leven van zijn huisdier te optimaliseren.

De Brusselse konijnen zullen niet alleen baat hebben bij de concretisering van hun behoeften voor de particulier, ook voor inspecteurs die het welzijn van konijnen moeten evalueren, kunnen deze normen een goede houvast bieden. Het inschatten van een welzijnsstatus is moeilijk wanneer dit gebaseerd moet worden op een momentopname, is afhankelijk van de kennis en ervaring van de inspecteur, en is bovendien altijd subjectief gezien de open normen in de huidige wetgeving. Het is daarom ook op vraag van de inspecteurs, die hun werk naar hun beste vermogen willen kunnen uitvoeren, dat er normen worden opgesteld die praktischer en objectiever te controleren zijn. Daarnaast kan ook het wel of niet nemen van maatregelen beter gerechtvaardigd worden. Adviseren en desgevallend sanctioneren bij een vastgesteld verminderd dierenwelzijn zou gefaciliteerd worden, wanneer concrete inbreuken op wetgeving benoemd kunnen worden.

De werkgroep merkt op dat er aparte, specifieke wettelijke normen bestaan betreffende de huisvesting en de zorg voor dieren, waaronder konijnen, bij erkende dierenhandelszaken. Deze zijn opgenomen in het Koninklijk Besluit van 27 april 2007 houdende erkenningsvoorwaarden voor inrichtingen voor dieren en de voorwaarden inzake de verhandeling van dieren. In de “Bijzondere voorwaarden voor verhandeling van dieren door de inrichtingen” (meer bepaald artikel 29§1) is opgenomen dat de verantwoordelijke van een kwekerij of een handelszaak aan kopers de nodige richtlijnen moet meegeven met betrekking tot voeding, huisvesting en verzorging van het dier. De handelaars vertegenwoordigd in de werkgroep benadrukken dat er momenteel een grote variatie bestaat in de kwaliteit van de informatie die dierenhandelszaken meegeven (vaak zelf samengesteld op basis van onbekende bronnen). De minimale normen en bijkomende aanbevelingen die door de werkgroep werden opgesteld op basis van recent wetenschappelijk onderzoek (zie literatuurlijst), kunnen deze leemte invullen.

Wat betreft het houden van konijnen voor de slacht, verwijst de werkgroep naar de reeds bestaande federale wetgeving – meer bepaald het Koninklijk Besluit van 29 juni 2014 betreffende het welzijn van konijnen in fokkerijen - en het advies van de Brusselse Raad voor Dierenwelzijn (overgenomen van de Vlaamse Raad) betreffende de huisvesting van ouderdieren bij de kweek van vleeskonijnen.

Advies

De besprekingen van de werkgroep hebben geleid tot het opstellen van dit advies, dat gebaseerd is op de 4 principes en de onderliggende criteria (12 in totaal) van de Welfare Quality® beoordelingsprotocollen. Deze 4 principes omvatten goede voeding, goede huisvesting, gepast gedrag en goede gezondheid. Het advies bestaat uit een aantal minimumnormen voor het houden van konijnen en daarnaast bijkomende aanbevelingen. De minimumnormen moeten worden geïnterpreteerd als minimumeisen waarvan enkel in positieve richting mag afgeweken worden. De bijkomende aanbevelingen beschrijven de ideale omstandigheden (volgens recent wetenschappelijk onderzoek) om een goed welzijn van konijnen te bekomen.

Het advies van de werkgroep werd aan de Raad voorgelegd en vervolgens met de hele Raad besproken (tijdens de vergaderingen van 30/09/2022, 28/10/2022 en 22/12/2022). Naar aanleiding van deze besprekingen werden enkele minimumnormen (licht of grondiger) gewijzigd, waarvan huidige adviestekst het resultaat is.

Met name over het al dan niet verplichten van groepshuisvesting (zie eerste minimumnorm versus aanbeveling onder “Gepast gedrag”, “Sociaal gedrag naar andere konijnen”, pagina 16), maakte de Raad een belangrijke kanttekening. Verschillende leden van de Raad zijn van mening dat het houden van konijnen in compatibele groepen (van minstens 2 konijnen) - hetgeen nu sterk aanbevolen is - een minimale norm zou moeten zijn, of dit op korte termijn zou moeten worden.

Anderzijds bestaat er (in de werkgroep zowel als de Raad) de vrees dat dit voor een belangrijk aantal konijnen momenteel erg moeilijk zou zijn en tot vele en/of ernstige gevallen van agressie zou leiden, en dat de kosten-baten-balans voor het dierenwelzijn dus niet positief zal zijn. Konijnen die niet al vanaf jonge leeftijd in groep werden gehouden, kunnen zich immers vaak zeer moeilijk hieraan aanpassen. In deze gevallen moet er absoluut beroep worden gedaan op een specialist om ze te socialiseren en die specialisten zijn momenteel nog te schaars. Mits meer, actieve en duidelijke sensibilisering (waaraan het huidige advies moet bijdragen), zou het aandeel konijnen die in groep zijn opgegroeid in de komende jaren moeten toenemen. Ook het aantal specialisten in het socialiseren van konijnen zou moeten toenemen, waardoor de obstakels voor verplichte groepshuisvesting uit de weg moeten geruimd worden.

Daarom moet dit punt van het huidige advies en de wetgeving die er uit voortvloeit enkele (5 à 7) jaren na de inwerkingtreding worden herzien door een werkgroep van de Raad.

Goede voeding (gepaste voeding en afwezigheid van dorst)

MINIMALE NORMEN	BIJKOMENDE AANBEVELINGEN	TOELICHTING
<p>Elk konijn heeft permanent vrije toegang tot schoon, dagelijks ververs, drinkbaar water.</p> <p>Bijzondere aandacht is nodig bij extreme temperaturen (hitte en vriesweer).</p>	<p>Bij voorkeur wordt er per konijn zowel een open schaal of potje als een gesloten drinkfles met drinktuit voorzien. Om vervuiling, omverstoten en morsen te voorkomen, gebruikt men best zware, schalen of potjes die omhoog gehangen of op een verhoog gezet worden. Drinkflessen dienen op gepaste hoogte gehangen te worden zodat het konijn comfortabel kan drinken.</p> <p>Zorg dat de waterrecipiënten beschut geplaatst zijn.</p>	<p>Van nature uit verkiezen de meeste konijnen open recipiënten waarbij ze een natuurlijke drinkhouding kunnen aannemen. Bij drinkflessen die te laag hangen, dient het konijn gewrongen te zitten om te kunnen drinken. Ook drinkflessen die te hoog hangen, zorgen voor een onnatuurlijke houding bij het drinken.</p> <p>Voor bepaalde konijnen (vb. met tandproblemen) kan het bovendien moeilijk zijn om uit een drinktuit te drinken. Anderzijds worden open schaaltes gemakkelijker bevuild of omver gegooid. Door het dier de keuze te geven, kan de wateropname verhoogd worden. Dit draagt bij aan preventie van nierproblemen.</p> <p>Plaatsing van drinkwater in de zon zorgt voor versnelde groei van bacteriën en algen. Bovendien kunnen metalen drinkkietjes hierdoor te heet worden. Indien een konijn bij vriesweer buiten gehouden wordt, kan het beschut plaatsen van recipiënten het bevriezen van het drinkwater vertragen.</p>
<p>Konijnen moeten continu kunnen eten.</p>		<p>Het spijsverteringskanaal van het konijn mag nooit leeg zijn, omdat hierdoor de darmflora verstoord geraakt, met spijsverteringsproblemen en mogelijk ook andere gezondheidsproblemen (soms dodelijk) tot gevolg.</p>
<p>Konijnen beschikken permanent over hooi van goede kwaliteit (vrij van stof en bederf, goede mengeling van grassen en/of (on)kruiden). Het hooi is steeds toegankelijk voor elk individueel konijn, en maakt ongeveer 80% uit van het rantsoen (wat het dier effectief eet). *</p>	<p>Hooi wordt in een ruif aangeboden om bevuiling te voorkomen. Het hooi moet fris ruiken en vrij zijn van stof en bederf.</p>	<p>Konijnen hebben vooral vezelrijke en relatief energiearme voeding nodig. Vermijd hooi met een hoog eiwitgehalte, zoals alfalfa of luzerne.</p>

<p>Vers groenvoer (groene bladgroenten, (on)kruiden, grassen, eetbare bloemen, ...) wordt minstens eenmaal per dag bijgevoerd en maakt ongeveer 15% van het rantsoen uit.* Niet opgegeten groenvoer dient na 24u verwijderd te worden, of vroeger als het met uitwerpselen besmeurd is.</p>	<p>Bijlage 1 geeft een overzicht van de groenten en kruiden die wel en niet geschikt zijn voor konijnen. Groenvoer wordt best gevarieerd gegeven, vb. 4 à 5 verschillende soorten per dag, met voldoende afwisseling tussen de soorten over de dagen heen.</p>	<p>Indien het konijn vers gras ter beschikking heeft, kan dit eventueel meegerekend worden als groenvoer. De hoeveelheid en kwaliteit moet dan wel voldoende zijn. Een uniform gazon biedt weinig variatie in plantensoorten en dus ook in voedingswaarde. Dit wordt dan ook best aangevuld met ander, gevarieerd groenvoer.</p>
<p>Suikerrijk voer, zoals fruit en wortelgroenten, moet beperkt worden. Ook snacks of snoepjes zijn vaak gesuikerd en mogen maximum 1% van het rantsoen uitmaken.*</p>	<p>Voer mag ook niet systematisch smakelijker gemaakt worden door besprenkelen met zoetstof.</p>	<p>Suikerrijk voer verstoort de darmwerking. Wortelgroenten worden op een andere manier gekauwd dan bladgroenten. Deze laatste geven minder risico op tandproblemen.</p>
<p>Korrels (=“krachtvoer”) mogen alleen als aanvulling worden gegeven. De hoeveelheid moet afgestemd worden op de individuele behoefte (afhankelijk van ras, grootte, leeftijd, ...) maar maakt niet meer dan 5% van het rantsoen uit.*</p>	<p>Als men krachtvoer geeft, kiest men voor uniforme, uitgebalanceerde korrels of pellets (de zogenaamde ‘biks’), bij voorkeur langvezelig, en niet voor mengelingen (de zogenaamde ‘muesli’). Krachtvoer wordt best maar 1 keer per dag aangeboden.</p>	<p>Bij het voeren van mengelingen bestaat er een aanzienlijk risico dat konijnen (die van nature uit selectieve eters zijn) er enkel de lekkerste dingen uitpikken en daardoor tekorten van bepaalde voedingsstoffen of tandproblemen oplopen.</p>
<p><i>*Een minderheidsadvies van Anizoo bij deze normen is toegevoegd op pagina 21 van dit document</i></p>		
	<p>Konijnen eten van hun eigen caecotrofen. Dit zijn zwarte tot groenachtige (trosjes) zachte blindedarmkeutels, die een voor het konijn belangrijke bron van proteïnen en vitaminen zijn.</p>	<p>De caecotrofen zal je zelden zien, want het konijn produceert ze vooral 's nachts en eet deze normaal meteen op. Als het konijn dit niet meer doet, is een bezoekje aan de dierenarts aangeraden.</p>
<p>Eventuele veranderingen in de samenstelling van het rantsoen worden geleidelijk aangebracht.</p>	<p>Voor belangrijke veranderingen (vb. drastische verhoging van het aandeel groenvoer) wordt een overgangperiode van minstens 2 weken voorzien.</p>	<p>Plotse veranderingen in het voedingspatroon kan de darmflora verstoren en (soms ernstige) spijsverteringsproblemen veroorzaken.</p>
<p>Konijnen beschikken permanent over houten knaagobjecten - zoals onbespoten takken of stukken hout van eetbare boomsoorten (fruitbomen, wilgen, hazelaar, ...).</p>		<p>Knaagobjecten zijn nodig voor natuurlijke slijtage van de snijtanden en om tegemoet te komen aan de natuurlijke behoefte om te knagen en kauwen. Zo voorkomt men ook ongewild kauwen op andere zaken zoals delen van het verblijf.</p>

<p>Knaagstenen en mineraal- of likstenen zijn niet geschikt voor konijnen.</p>		<p>Knaagstenen zorgen niet voor een correcte slijtage van de tanden (hooi en houten knaagobjecten wel). Mineraal- of likstenen bevatten te veel calcium en kunnen aanleiding geven tot urinewegproblemen.</p>
<p>Een deel van het voedsel wordt aangeboden op een manier die het konijn mentaal stimuleert, dus toepassen van voedselverrijking.</p>		<p>Om slechts enkele voorbeelden te geven, kan je voedsel half vaststeken in gaatjes (vb. in een stuk geschikt hout, zie hierboven) waar het konijn het moet uittrekken, ophangen aan het dak van de ren, verstoppen in het strooisel of in een pakje hooi, in puzzelvoederbakjes, in voerbollen of cilinders waarmee het konijn moet rollen, ...</p>
<p>Het materiaal dat gebruikt wordt om de konijnen te voorzien van water en voedsel wordt goed en regelmatig afgewassen. Gesloten drinkflessen met drinktuit worden minstens wekelijks afgewassen met een flessenborstel of in een afwasmachine.</p>	<p>Bij voorkeur heeft men van al dit materiaal twee sets die afwisselend grondig gereinigd kunnen worden.</p>	<p>Bij gesloten drinkflessen en drinktuiten is het moeilijker om algengroei en bacteriefilms volledig te verwijderen. Het is dan ook aan te raden om dit materiaal na het afwassen goed te laten uitdrogen om de algen en bacteriën te vernietigen.</p>
<p>Een Body Condition Score (op een schaal van 1 tot 5, zie Bijlage 2) van 1 of 5 is onaanvaardbaar, tenzij een medische of gedragsmatige verantwoording bestaat.</p>		<p>Een medische of gedragsmatige verantwoording moet gekoppeld zijn aan een behandeling. Een uitzondering kan voor niet behandelbare aandoeningen, maar dan mag het dier in kwestie niet vermijdbaar lijden (beoordeling door een dierenarts verplicht).</p>
<p>Vanaf de leeftijd van twee weken hebben konijnenjongen ook toegang tot het vast voedsel en water dat aan het moederdier wordt gegeven, maar konijnen worden niet volledig gespeend vóór de leeftijd van 8 weken.</p>		<p>Tot de leeftijd van 4 à 5 weken zijn konijnenjongen afhankelijk van moedermelk. Bovendien is de interactie met de moeder (direct en indirect, hoe kort van duur ook) belangrijk voor de socialisatie en het vermogen om relaties met soortgenoten aan te gaan. Konijnenmoeders brengen per dag slechts één, soms twee, bezoeken van enkele minuten aan het nest om de jongen te zogen. Rond dag 16-18 dag beginnen de jongen aanzienlijke hoeveelheden vast voedsel te eten, waaraan de spijsvertering zich geleidelijk moet aanpassen. Pas na dag 25 nemen ze meer vast voedsel dan melk op. Hoewel de jongen vanaf dag 28-35 niet langer afhankelijk zijn van moedermelk, biedt de aanwezigheid van de moeder een gevoel van veiligheid en resulteert het in minder agressief gedrag. Zolang ze jonger zijn dan 8 weken, kunnen de jongen bij de moeder blijven zonder problemen te verwachten i.v.m. onderlinge territoriaal, agressief gedrag.</p>

Goede huisvesting (rustcomfort, thermaal comfort, vrije beweging)

Opmerking: Indien men in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meer dan 5 kleine dieren houdt, moet men een toelating of milieuvergunning aanvragen bij de gemeente of Leefmilieu Brussel. Meer info: <https://leefmilieu.brussels/themas/dierenwelzijn/info-milieuvergunningen>

Wanneer het konijn binnen wordt gehouden:

MINIMALE NORMEN	BIJKOMENDE AANBEVELINGEN	TOELICHTING
Binnenkonijnen worden op een rustige plaats in huis gehuisvest, waar natuurlijke lichtinval aanwezig is en die hen niet isoleert van het gezin.		Konijnen mogen niet dicht bij lawaaibronnen, met inbegrip van ultrasone frequenties, gehuisvest worden. Konijnen zijn erg gevoelig voor continu of te luid lawaai, dit kan stress en slaapstoornissen veroorzaken. Anderzijds bevordert rustige menselijke activiteit in hun omgeving de socialisatie.
Een konijn wordt volgens het dag-nachtritme afwisselend in het licht en in het duister gehouden.	Voor een gezond dag-nachtritme, worden konijnen gedurende 8 aaneengesloten uren per 24u in het duister gehouden.	Een verduisterd slaaphok is nodig indien de ruimte waarin het konijn gehouden wordt niet volledig verduisterd kan worden.
Een konijn moet voldoende bewegingsruimte hebben. Indien een konijn op een beperkte oppervlakte wordt gehouden, is dat gedurende maximaal 12u per dag het geval. Gedurende de rest van de tijd heeft het konijn ruime bewegingsvrijheid (minstens 3m ² **). Elk konijn heeft de vrije keuze om de grotere oppervlakte al dan niet te gebruiken. Onder een beperkte oppervlakte wordt verstaan: <ul style="list-style-type: none"> • Voor een dwergras (max 1,5kg) : 0,7 m² vrije oppervlakte** • Voor een gemiddeld ras (1,5 tot 3 kg): 0,8 m² vrije oppervlakte** • Voor een groot ras (meer dan 3 kg): 1 m² vrije oppervlakte** Hierbij moet het konijn ook op de achterpoten kunnen staan zonder dat de oren een plafond of dak raken**. Voor groepshuisvesting, komt er per konijn 50% van bovenvermelde oppervlakte bij.	Gedurende het merendeel van de dag heeft het konijn vrije uitloop, bij voorkeur in een veilige ruimte (vb. een ren). Hoe meer ruimte gegeven kan worden aan het konijn, hoe beter. De bewegingsvrijheid wordt bij voorkeur gegeven op momenten dat het konijn van nature actief is ('s ochtends en 's avonds). Bij uitloop op een gladde vloer, worden best matten voorzien zodat het konijn niet kan uitglijden.	
**Een minderheidsadvies van de dierenbeschermingsorganisaties bij deze normen is toegevoegd op pagina 21 van dit document		

Wanneer een konijn vrij rondloopt, worden alle risico's voor het konijn vermeden.		Giftige planten en elektrische kabels zijn afgeschermd (zodat ze niet doorgeknaagd kunnen worden), geen toxische stoffen in de omgeving, geen ramen op kipstand, geen open ramen zonder afscherming, ...
De huisvesting van een konijn bevat verschillende zones voor eten en drinken, urineren en mesten (een toilet), het maken van een nest en rusten. Voor dat laatste is er steeds een slaap-/schuilhok en een uitkijkplaats (op hoogte) aanwezig.		Konijnen verkiezen om aparte zones in hun leefomgeving te gebruiken voor verschillende behoeftes en bezigheden. Een uitkijkplaats (op hoogte) laat hen toe om overzicht te houden over de omgeving en zorgt zo voor een veiligheidsgevoel.
	Slaap/schuilhokken hebben minstens twee ingangen.	Dit moet konijnen toelaten om snel te vluchten (belangrijk als prooidier) wanneer ze verstoord worden en is van groot belang bij groepshuisvesting, om agressie te vermijden.
Er wordt stofvrije, zachte en absorberende bedding voorzien, op de gehele vloer van de huisvesting of op een deel ervan. In het laatste geval wordt er voldoende bedding voorzien op een plaats waar het konijn comfortabel kan liggen én op een andere plaats waar het konijn een toilet kan maken. De volledige vloer is niet glad en niet irriterend voor de voetzolen.		De bedding moet comfortabel en hygiënisch zijn. Stro, papieren korrels of pellets, hennepvezel, houtkrullen, ... (geen houtsnippers of -pellets, gebruik deze enkel als absorberende ondergrond voor het toilet) zijn geschikt als bodembedekking.
Een konijn krijgt de mogelijkheid om te graven.	Bij voorkeur heeft een konijn 24/24u toegang tot graafmogelijkheden, zonder dat het uit zijn verblijf kan ontsnappen.	Konijnen vertonen van nature een hoge motivatie voor graafgedrag. Dit gedrag niet kunnen uitvoeren kan leiden tot frustratie en daardoor stress. Daarnaast zorgt graven ervoor dat de nagels van het konijn afslijten en dat het konijn extra activiteit heeft. Een graafbak kan gemaakt worden door een plastic bak te vullen met zand of papier.
Indien de temperatuur in huis warmer is dan 23 °C, wordt afkoeling voor het konijn voorzien, waarbij het dier zelf kan kiezen om er al dan niet gebruik van te maken.		De optimale omgevingstemperatuur voor een konijn ligt tussen 15 en 20°C. Konijnen kunnen slecht tegen hitte. Eens de temperatuur oploopt tot 35°C, kunnen konijnen hun lichaamstemperatuur niet meer zelf op peil houden. Verkoelen kan met: koelingstapijt, natte tegel, bevroren waterfles omwikkeld met een doek, etc.

Een konijn wordt niet blootgesteld aan plotse schommelingen in omgevingstemperatuur van meer dan 10 °C, tenzij op diergeneeskundig advies.		Let op met verplaatsingen van warme ruimten naar koele ruimten – en omgekeerd – binnenshuis. Ook het plots verplaatsen van binnen naar buiten (vooral in de winter), kan de regeling van de lichaamstemperatuur verstoren. Een konijn dat binnen gehouden wordt heeft namelijk geen wintervacht ter bescherming tegen de koude.
Door urine bevochtigde bedding en keutels worden minstens tweemaal per week verwijderd.		Ophoping van ammoniak moet vermeden worden want dit is schadelijk voor de ademhaling en de voetzootjes. Verder is een hygiënische omgeving essentieel ter preventie van besmettelijke ziekten.
De gehele huisvesting wordt wekelijks gereinigd en de bedding vervangen. Wanneer de bedding vervangen wordt, wordt een handvol van de oude bedding op de nieuwe bedding teruggelegd.		Geurmarkeringen van hun territorium- en/of groep geven konijnen een gevoel van veiligheid en controle. Het terugleggen van een handvol oude bedding na het schoonmaken van konijnenverblijven, houdt deze geurmarkeringen in stand.
Voor konijnen met bewegingsproblemen wordt aangepaste huisvesting voorzien, in overleg met een dierenarts.		Vb. makkelijkere toegang tot toiletbak, uitkijkplaats, ... Vb. dikkere laag bedding op slaap/rustplaats, ...
Er is minstens dagelijks controle op de gezondheid en het welzijn van elk konijn.		Wanneer de eigenaar meer dan één dag niet aanwezig is, zorgt die dat iemand anders het/de konijn(en) komt verzorgen.

Wanneer het konijn buiten wordt gehouden:

MINIMALE NORMEN	BIJKOMENDE AANBEVELINGEN	TOELICHTING
Buitenkonijnen worden op een rustige plaats in de tuin gehuisvest, waar natuurlijke lichtinval aanwezig is en waar ze een overzicht hebben over hun omgeving.	Bij voorkeur worden buitenkonijnen op een zachte ondergrond gehouden (niet op tegels of beton)	Konijnen mogen niet dicht bij lawaaibronnen, met inbegrip van ultrasone frequenties, gehuisvest worden. Konijnen zijn erg gevoelig voor continu of te luid lawaai. Dit kan stress en slaapproblemen veroorzaken. Anderzijds bevordert rustige menselijke activiteit in hun omgeving de socialisatie.
De omgeving waarin een konijn wordt gehouden is ontsnappingsvrij en vermijdt indringen door roofdieren, zowel bovengronds als ondergronds.		Voorbeelden van roofdieren die een bedreiging kunnen zijn voor konijnen zijn vossen, marterachtigen, roofvogels, ...

<p>Een konijn moet voldoende bewegingsruimte hebben. Indien een konijn op een beperkte oppervlakte wordt gehouden, is dat gedurende maximaal 12u per dag het geval. Gedurende rest van de tijd heeft het konijn ruime bewegingsvrijheid (minstens 3m²**). Onder een beperkte oppervlakte wordt verstaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor een dwergras (max 1,5kg) : 0,7 m² vrije oppervlakte** • Voor een gemiddeld ras (1,5 tot 3 kg): 0,8 m² vrije oppervlakte** • Voor een groot ras (meer dan 3 kg): 1 m² vrije oppervlakte** <p>Hierbij moet het konijn ook op de achterpoten kunnen staan zonder dat de oren een plafond of dak raken. Voor groepshuisvesting, komt er per konijn 50% van bovenvermelde oppervlakte bij.</p>	<p>Gedurende het merendeel van de dag heeft het konijn vrije uitloop, bij voorkeur in een veilige ruimte (vb. een ren). Hoe meer ruimte gegeven kan worden aan het konijn, hoe beter.</p> <p>De bewegingsvrijheid wordt bij voorkeur gegeven op momenten dat het konijn van nature actief is ('s ochtends en 's avonds). Bij uitloop op een gladde vloer, worden best matten voorzien zodat het konijn niet kan uitglijden.</p>	
<p>**Een minderheidsadvies van de dierenbeschermingsorganisaties bij deze normen is toegevoegd op pagina 21 van dit document</p>		
<p>Wanneer een konijn vrij rondloopt, worden alle risico's voor het konijn vermeden.</p>		<p>Giftige planten en elektrische kabels (zodat ze niet doorgeknaagd kunnen worden) afgeschermd, geen toxische stoffen in de omgeving, ...</p>
<p>De huisvesting van een konijn bevat verschillende zones voor eten en drinken, urineren en mesten (een toilet), het maken van een nest en rusten. Voor dat laatste is er steeds een slaap-/schuilhok en een uitkijkplaats (op hoogte) aanwezig.</p>		<p>Konijnen verkiezen om aparte zones in hun leefomgeving te gebruiken voor verschillende behoeftes en bezigheden. Een uitkijkplaats op hoogte laat hen toe om overzicht te houden over de omgeving en zorgt zo voor een veiligheidsgevoel.</p>
	<p>Slaap-/schuilhokken hebben minstens twee ingangen.</p>	<p>Dit moet konijnen toelaten om snel te vluchten (belangrijk voor prooidieren) wanneer ze verstoord worden en is van groot belang bij groepshuisvesting, om agressie te vermijden.</p>
<p>In het slaap-/schuilhok wordt zachte en absorberende bedding voorzien. Het slaap/schuilhok biedt voldoende ventilatie, maar de openingen zijn niet rechtstreeks blootgesteld aan felle wind/regen/sneeuw.</p>		<p>Om het binnenkomen van slagregen te vermijden, zijn de openingen van het slaap/schuil-hok best niet naar de kant van de overwegende windrichting (meestal het westen) gekeerd.</p>

<p>Minstens een deel van de buitenhuisvesting (inclusief het slaap-/schuilhok) is afgeschermd van de weerselementen (felle zon, regen, wind...). Elk konijn heeft vrije keuze om in de zon of in de schaduw te zitten, en/of gebruik te maken van beschutting.</p>		<p>Extreme weersomstandigheden kunnen een negatief effect hebben op het welzijn en de gezondheid, maar veel konijnen kunnen ook genieten van even zonnebaden bij frisser weer.</p>
<p>Indien de temperatuur buiten warmer is dan 23 °C, wordt afkoeling voor het konijn voorzien. Bij temperaturen lager dan 0°C is extra bescherming (isolatie, verwarming, ...) nodig.</p> <p>Indien verkoeling of warmte-bescherming wordt aangeboden, kan het dier zelf kiezen om er al dan niet gebruik van te maken.</p>		<p>De optimale omgevingstemperatuur voor een konijn ligt tussen 15 en 20°C. Konijnen kunnen slecht tegen hitte. Eens de temperatuur oploopt tot 35°C, kunnen konijnen hun lichaamstemperatuur niet meer zelf op peil houden. Verkoelen kan met: koelingstapijt, natte tegel of bevroren waterfles omwikkeld met een doek.</p> <p>Extra bescherming moet voorzien worden onder 0°C. Dit kan met: extra isolatie (wandisolatie of grote hoeveelheid stro), en/of een beveiligde warmtebron ("snuggle safe", metalen waterkruiken met hoes, lamp, ...).</p>
<p>Een konijn wordt niet blootgesteld aan plotse schommelingen in omgevingstemperatuur van meer dan 10°C, tenzij op diergeneeskundig advies, of tenzij het gaat om verplaatsen van buiten naar binnen bij extreme hitte.</p>		<p>Vooraf het verplaatsen van binnen naar buiten in de winter houdt risico's in. Een konijn dat binnen gehouden wordt, heeft namelijk geen wintervacht ter bescherming tegen de koude. Wie van plan is om een konijn in de winter buiten te houden, doet dit best al vanaf het begin van de herfst, zodat het konijn de kans heeft om een wintervacht aan te maken.</p>
<p>Indien een konijn op een verharde ondergrond gehouden wordt, krijgt het gedurende minstens 2 uur per dag de mogelijkheid om te graven.</p>	<p>Bij voorkeur heeft een konijn 24/24u toegang tot graafmogelijkheden, zonder dat het uit zijn verblijf kan ontsnappen.</p>	<p>Konijnen vertonen van nature een hoge motivatie voor graafgedrag. Dit gedrag niet kunnen uitvoeren kan leiden tot frustratie en daardoor stress. Daarnaast zorgt graven ervoor dat de nagels van het konijn afslijten en dat het konijn extra activiteit heeft. Een graafbak kan gemaakt worden door een plastic bak te vullen met zand of papier.</p>
<p>Door urine bevochtigde bedding wordt dagelijks verwijderd. Keutels worden minstens tweemaal per week verwijderd.</p>		<p>Ophoping van ammoniak moet vermeden worden want dit is schadelijk voor de ademhaling en de voetzooltjes. Verder is een hygiënische omgeving is essentieel ter preventie van besmettelijke ziekten.</p>

<p>De gehele huisvesting wordt wekelijks gereinigd en de bedding vervangen. Wanneer de bedding vervangen wordt, wordt een handvol van de oude bedding op de nieuwe bedding teruggelegd.</p>		<p>Geurmarkeringen van hun territorium- en/of groep geven konijnen een gevoel van veiligheid en controle. Het terugleggen van een handvol oude bedding na het schoonmaken van konijnenverblijven, houdt deze geurmarkeringen in stand.</p>
<p>Er is minstens dagelijks controle op de gezondheid en het welzijn van elk konijn.</p>		<p>Wanneer de eigenaar meer dan één dag niet aanwezig is, zorgt die dat iemand anders het/de konijn(en) komt verzorgen.</p>

Wanneer het konijn binnen en buiten wordt gehouden:

Als een konijn een deel van de tijd binnen en een deel van de tijd buiten wordt gehouden, of het konijn heeft vrije keuze om binnen of buiten te zijn, dan moet hetzij de binnenomgeving, hetzij de buitenomgeving voldoen aan de hierboven beschreven minimumnormen.

Goede gezondheid (afwezigheid van verwondingen, afwezigheid van ziekte, afwezigheid van pijn en pijn geïnduceerd door managementprocedures).

Algemeen

MINIMALE NORMEN	BIJKOMENDE AANBEVELINGEN	TOELICHTING
	Jaarlijks bezoek aan (of van) de dierenarts voor een gezondheidscontrole en vaccinaties (myxomatose, RHD)	<p>Een regelmatig, grondig preventief veterinaire onderzoek laat toe om problemen vroegtijdig te detecteren.</p> <p>Een jaarlijks bezoek voor vaccinatie is sterk aangeraden, maar hoeft niet strikt verplicht te zijn in omgevingen / streken waar myxomatose en RHD niet gesignaleerd zijn.</p> <p>RHD staat voor "<i>rabbit haemorrhagic disease</i>" (ook bekend als "<i>viral haemorrhagic disease</i>" of "<i>rabbit calicivirus disease</i>"). RHD en myxomatose zijn zeer besmettelijke konijnenziekten, waarvan verschillende varianten kunnen voorkomen. De ziekten worden overgedragen door direct contact met besmet materiaal én door stekende insecten zoals vlooien en muggen. Combinatievaccins die beschermen tegen verschillende varianten van RHD, zijn aan te raden.</p>
Curatieve bezoeken aan de dierenarts zoals nodig, in geval van significante verwondingen, ziektesymptomen of gedragsveranderingen.		Significante gedragsveranderingen kunnen inhouden: veranderingen in activiteit (vb. lusteloosheid), eetlust, drinkgedrag, alertheid, agressie, ...
	<p>Transporteer een konijn altijd in een stevige transportkooi waarin een antislip bodem voorzien wordt (vb. een handdoek).</p> <p>Aangezien konijnen moeilijk zonder eten kunnen, wordt aangeraden om bij deze verplaatsingen hooi en stukjes verse groenten in deze kooi te leggen.</p>	

Er gebeurt dagelijks toezicht op de eetlust en de productie van keutels (aanwezigheid, hoeveelheid, consistentie, grootte en vorm) en andere aspecten van gezondheid en welzijn van het konijn (eventuele ziektesymptomen en verwondingen). Het gewicht wordt minstens maandelijks gecontroleerd om abnormale toename of afname tijdig te kunnen opmerken.	Het gewicht wordt idealiter wekelijks gecontroleerd.	Tekenen van ziekte en pijn zijn vaak erg subtiel bij prooidieren zoals konijnen, waardoor ze soms pas worden opgemerkt wanneer de gezondheid en/of het welzijn reeds ernstig in het gedrang gekomen is. Vb. Niet meer eten of keutelen is een noodgeval waarbij de dierenarts onmiddellijk geconsulteerd moet worden. De opvolging van het gewicht is vooral van belang bij konijnen in groepshuisvesting waarbij de keutels niet aan een individueel dier kunnen worden gekoppeld.
De slijtage van de nagels wordt minstens maandelijks gecontroleerd	De nagels van een konijn worden geknipt indien nodig.	Het is nodig om de nagels te knippen als ze uitsteken voorbij de haarlijn van de poot. Dit is een risicofactor voor het ontwikkelen van pododermatitis (ontsteking van de poten).
De vacht van langharige konijnen wordt geborsteld om klitten of overmatig inslikken van haren (bij het zichzelf wassen) te voorkomen.		
Konijnen mogen niet blootgesteld worden aan vermijdbare oorzaken van pijn, letsel of giftige stoffen of planten.		
	Vrouwelijke konijnen worden bij voorkeur gesteriliseerd (wegnemen van eierstokken) om baarmoedertumoren op latere leeftijd en schijndracht te voorkomen.	Konijnen zijn zeer vatbaar voor baarmoedertumoren. De incidentie neemt significant toe met de leeftijd, variërend van 4% bij 2- tot 3-jarige konijnen tot 80% bij dieren ouder dan 5 jaar. Schijndracht kan een oorzaak zijn van agressief gedrag en een risicofactor voor het ontwikkelen van baarmoeder ontstekingen en -tumoren.

Bijkomende aandachtspunten voor jonge/oude dieren

MINIMALE NORMEN	BIJKOMENDE AANBEVELINGEN	TOELICHTING
Een konijnenjong moet uiterlijk op 12 weken door een dierenarts gecontroleerd worden.		De dierenarts moet geconsulteerd worden voor onder andere vaccinatie, en eventueel voor geslachtsbepaling.
Een vrouwelijk konijn krijgt maximum 2 nesten per jaar		Voor extra toelichting in verband met spenen en overgang naar vast voedsel, zie bijlage 3.

Gepast gedrag

Sociaal gedrag naar andere konijnen

MINIMALE NORMEN	BIJKOMENDE AANBEVELINGEN	TOELICHTING
<p>Het zou een zeldzame uitzondering moeten zijn dat een konijn alleen gehouden wordt. ***</p> <p>Indien dit toch het geval is, dan moeten er nog meer dan bij andere konijnen maatregelen worden genomen worden tegen verveling: extra beweging, extra spel, extra voedselverrijking en extra (gepaste) interactie met mensen.</p>	<p>Konijnen worden in compatibele groepen gehouden van minstens 2 konijnen.** De beste combinatie is een gecastreerd mannetje en een gesteriliseerd vrouwtje. Vechtende dieren worden van elkaar gescheiden en bij voorkeur gekoppeld aan een beter geschikte partner.</p> <p>Indien er dieren van beide geslachten aanwezig zijn, en het is niet de bedoeling om te kweken, moet minstens één van beide geslachten onvruchtbaar worden gemaakt (sterilisatie), ten laatste op 6 maanden.</p>	<p>Konijnen zijn van nature sociale dieren, vrouwtjes leven in (hiërarchische) kweekgroepen, met enkele mannetjes. Ze hebben daardoor een gevoel van veiligheid als gevolg van het sneller opmerken van predatoren in groep, gecombineerd met affiliatieve interacties (ontspannen bij elkaar slapen, eten, elkaar markeren, ...).</p> <p>Wanneer dieren in groep leven, zal meer dan 25% af en toe vechten, voedsel bewaken, op elkaar rijden, elkaar najagen, of negeren. Deze gedragingen zijn normaal bij lage frequentie, maar hoge frequentie kan erop wijzen dat de soortgenoten niet compatibel zijn. Zelfs als ze van jongs af aan samengehouden worden, is er meer kans op agressie tussen niet-gecastreerde of gesteriliseerde dieren van hetzelfde geslacht.</p>
<p>*** Een essentiële kanttekening bij deze minimumnorm versus aanbeveling, moet gelezen worden in de inleiding, op pagina 4, van dit advies.</p>		
<p>Socialisatie gebeurt op een manier die voor het konijn aangenaam is (= zonder dat het konijn vreesreacties vertoont of door ervoor te zorgen dat het, wanneer het deze vertoont, de mogelijkheid heeft om weg te gaan m.a.w. controle over de onaangename stimulus te hebben).</p>		<p>De primaire socialisatieperiode (gevoelige periode van de socialisatie) bij konijnen loopt van 10 dagen tot 30 weken leeftijd.</p>
<p>Indien groepsgenoten worden samengebracht op volwassen leeftijd, worden ze op een rustige, aangepaste manier aan elkaar voorgesteld, op neutraal terrein en onder toezicht.</p>	<p>Het toezicht op het samenbrengen van nieuwe groepsgenoten gebeurt door iemand met kennis op het vlak van het gedrag van konijnen en ervaring in het koppelen van konijnen.</p>	<p>Konijnen beginnen territoriaal gedrag, met agressieve interacties, te vertonen rond de leeftijd waarop ze seksueel volwassen worden. Daarom kan het koppelen van deze dieren een uitdaging zijn. Opvangcentra gespecialiseerd in konijnen bieden vaak extra informatie of hulp aan.</p>

<p>Wanneer konijnen samen worden gehouden, zijn volgende zaken essentieel om conflicten te vermijden: voldoende vrije ruimte (ook in de hoogte) en permanente visuele barrières en scheidingsstructuren en vrije toegang tot voeding, water, slaap- en schuilhokken (bij voorkeur met meerdere ingangen).</p>		
---	--	--

Sociaal gedrag naar andere diersoorten

MINIMALE NORMEN	BIJKOMENDE AANBEVELINGEN	TOELICHTING
<p>Socialisatie gebeurt op een manier die voor het konijn aangenaam is (= zonder dat het konijn vreesreacties vertoont of door ervoor te zorgen dat het, wanneer het deze vertoont, de mogelijkheid heeft om weg te gaan m.a.w. controle over de onaangename stimulus te hebben).</p>		<p>De primaire socialisatieperiode (gevoelige periode van de socialisatie) bij konijnen waarbij socialisatie aan andere diersoorten dient te gebeuren, loopt van 10 dagen tot 30 weken leeftijd.</p>
<p>Een konijn moet steeds keuze hebben om zich te verwijderen van andere dieren.</p>	<p>Huisvesting met andere huisdieren (inclusief cavia's) in dezelfde kooi/ren is af te raden wegens gezondheidsrisico's, verschillen in voedingsbehoeften en in communicatie. Dit kan immers leiden tot frustratie, conflicten en verwondingen, en tot consumptie van ongeschikt voer (vb. graanmengeling voor kippen).</p>	<p>Indien konijnen toch samen gehuisvest worden met andere huisdieren, moeten er maatregelen genomen worden opdat de dieren apart kunnen rusten en eten, op een niet voor de andere diersoort toegankelijke plaats (vb. in de hoogte voor konijnen en met een kleine ingang voor cavia's).</p>

Sociaal gedrag naar mensen/ goede mens-dier relatie

MINIMALE NORMEN	BIJKOMENDE AANBEVELINGEN	TOELICHTING
Socialisatie gebeurt op een manier die voor het konijn aangenaam is (= zonder dat het konijn vreesreacties vertoont of door ervoor te zorgen dat het, wanneer het deze vertoont, de mogelijkheid heeft om weg te gaan m.a.w. controle over de onaangename stimulus te hebben).		De primaire socialisatieperiode (gevoelige periode van de socialisatie) bij konijnen waarbij socialisatie aan andere diersoorten dient te gebeuren, loopt van 10 dagen tot 30 weken leeftijd.
Ook gedurende de rest van het leven van het konijn, is het voortzetten van regelmatige, voor het konijn aangename interacties nodig voor het behoud van een goede mens-dier relatie.	Voor het konijn aangename interacties kunnen zijn: het positief bekrachtigen (vb. met voedsel) van bepaald gedrag van het konijn, zoals op schoot komen zitten of geaaid worden. Men kan konijnen door positieve bekrachtiging zelfs behendigheidsoefeningen aanleren. Konijnen vinden het niet leuk om aan de buik (ventraal) aangeraakt te worden.	De buik is bij een prooidier een zeer kwetsbaar gebied. Contact op plaatsen waar konijnen elkaar vaker aanraken, wordt beter verdragen. Konijnen verzorgen elkaar rond de ogen, op de neus en op de kop. Aanrakingen door de mens op deze plaatsen worden ook gemakkelijker als prettig ervaren.
Een konijn heeft zelf de keuze om interactie te hebben met mensen of niet. Er moeten mogelijkheden zijn om mensen te ontwijken. Men wacht tot het konijn naar zich toekomt en jaagt het dier niet na. Bijzondere waakzaamheid is geboden met kinderen. Tijdens het uitvoeren van fysieke behoeften (eten, drinken, urineren, ontlasten) en wanneer ze in het slaap/schuilhok zitten, worden de konijnen niet gestoord.		

Als een konijn optillen echt nodig is (vb. voor gezondheidscheck), moet dit met zachtheid gebeuren en moeten de poten ondersteund worden. Een konijn wordt nooit opgetild bij de oren.	Optillen van konijnen wordt zoveel mogelijk vermeden. Indien verplaatsing nodig is, worden bij voorkeur andere methoden gebruikt (vb. transportkooi).	Konijnen kunnen optillen, vasthouden, en geknuffeld worden, associëren met de greep van een roofdier. Dit kan negatieve emoties teweeg brengen en mogelijk de band tussen mens en konijn schaden. Als je een konijn moet vastnemen, til het dan op met één hand rond de borst, waarbij je de voorpoot eventueel met enkele vingers vasthoudt (zodat een angstig konijn niet uit je armen kan springen), en de andere hand ter ondersteuning van de achterpoten en het achterwerk. Daarna kan je het op je voorarm laten rusten waarbij je het met je andere hand tegen je lichaam aanhoudt. De kop ligt dan in de holte van je elleboog (zie foto's in bijlage 5).
Van nature angstaanjagende manipulaties zoals vastnemen bij het nekvel of het op de rug leggen, moeten worden vermeden.		Het is een zeer foute veronderstelling dat konijnen "gehypnotiseerd" (in een staat van extreme relaxatie gebracht) kunnen worden door hen op de rug te leggen. In tegendeel, deze staat van "tonische immobiliteit" is voor een konijn beangstigend en onaangenaam.
Bij het afleren van gedrag wordt de nadruk gelegd op het aanleren van een ander/alternatief gedrag.	Het leren gebeurt bij voorkeur niet door het toedienen van onaangename prikkels bij het konijn.	

Expressie van ander gedrag

MINIMALE NORMEN	BIJKOMENDE AANBEVELINGEN	TOELICHTING
Gewenning aan de omgeving gebeurt op een manier die voor het konijn aangenaam is (= zonder dat het konijn vreesreacties vertoont of door ervoor te zorgen dat het, wanneer het deze vertoont, de mogelijkheid heeft om weg te gaan m.a.w. controle over de onaangename stimulus te hebben).		

<p>De eigenaar houdt rekening met de aard van het konijn als prooidier en voorziet een voldoende veilige omgeving (zie hierboven)</p>		<p>Hoewel het onduidelijk is wanneer het konijn precies gedomesticeerd werd, gebeurde dit in elk geval recenter dan voor honden en katten en vond er weinig selectie op gedrag plaats. Daarom lijkt het gedrag van tamme konijnen nog sterk op dat van wilde konijnen (Magnus, 2005). Hun afhankelijkheid van vluchten naar veilige plaatsen in een voortdurend veranderende omgeving, wordt weerspiegeld in een hoge motivatie voor exploratie. Dit komt tot uiting in het kauwen, graven en snuffelen. Knaagobjecten (zie hierboven), nieuwigheden, geschikt speelgoed (tunnels, kartonnen dozen of toiletrolletjes, hangende voorwerpen, hooiblokken, bijtringen voor baby's, kleine balletjes, ...) stimuleren exploratie en bieden ook een aangename bezigheid.</p>
---	--	--

Positieve emotionele toestand

MINIMALE NORMEN	BIJKOMENDE AANBEVELINGEN	TOELICHTING
<p>De eigenaar bevordert blootstelling aan /interactie met zaken die het individuele konijn bijzonder aangenaam vindt. Indien het om andere levende dieren gaat, dient hun welzijn ook gerespecteerd te worden.</p>		<p>Gedragingen met positieve onderliggende emotie zijn: rechtstaan, uitgestrekt liggen, "binkies" (vreugde-sprongen) en "bunny flop" (plat neervallen in ontspannen houding)*. Gedragingen met negatieve onderliggende emotie zijn: stampen met de achterpoten, bijten op de kooi, vachtplukken (tenzij bij (schijn)drachtige vrouwtjes), graven op harde ondergronden, niet exploreren.</p>

*Enkele suggesties voor video's die tonen wat dit is:

- *binkies*: <https://www.youtube.com/watch?v=xlb0Nllw2k4>, <https://www.youtube.com/watch?v=7RQ39KVPEnQ>, <https://www.youtube.com/watch?v=F-qL6jpaARE>
- *bunny flop*: <https://www.youtube.com/watch?v=AietwJlls5w>, <https://www.youtube.com/watch?v=-eiKovpMZ3A>, <https://www.youtube.com/watch?v=yvWoYc9J1zU>

*Minderheidsadvies van Anizoo betreffende “Goede voeding”

Wat betreft “Goede voeding”, is Ani-zoo het niet eens met de formulering van de minimale normen over hooi, groenvoer, snacks of snoepjes en korrels omdat een algemene regel niet haalbaar is. Bovendien zijn er zoveel verschillende producten op de markt onder de naam ‘snack’, dat een algemene aanbeveling eveneens niet mogelijk is. Daarnaast is een goed samengestelde korrel of pellet nodig als bijkomende bron van essentiële elementen. Het sterk beperken van de hoeveelheid korrels of pellets is een achterhaalde theorie.

**Minderheidsadvies van GAIA, het Blauwe Kruis, Help Animals en de Nationale Raad voor dierenbescherming betreffende “Goede huisvesting”

We kunnen niet gaat akkoord gaan met de voorgestelde (zeer) beperkte minimale oppervlakten. Dit moet minstens 2m² zijn voor een dwergras, 3m² voor een gemiddeld ras en 4m² voor een groot ras (ter illustratie: het lichaam van een Vlaamse Reus is minimaal 65 cm lang). Het konijn moet ook permanent toegang tot vrije uitloop (binnen of buiten) hebben of permanent toegang hebben tot een ruimere binnen- of buitenren van minimaal 3m². Het konijn moet de mogelijkheid hebben om zich volledig uit te strekken en minstens 3 keer na elkaar te kunnen huppelen. Per bijkomend konijn moet er 50% extra ruimte voorzien worden. Konijnen die op te kleine oppervlakte gehouden worden, worden sterk beperkt in hun natuurlijk gedrag. Wetenschappelijke literatuur leert ons immers dat de kleine kooien die in de handel zijn het natuurlijk gedrag van konijnen sterk beperken. Dat leidt o.a. tot minder actieve konijnen, abnormaal gedrag, obesitas, botproblemen en problemen bij de botvorming.

Literatuurlijst

- Bradbury, A. G., & Dickens, G. J. E. (2016). Appropriate handling of pet rabbits: a literature review. *Journal of Small Animal Practice*, 57(10), 503-509.
- Buseth, M. E., & Saunders, R. (2014). *Rabbit behaviour, health and care*. CABI
- Crowell-Davis, S. L. (2007). Behavior problems in pet rabbits. *Journal of exotic pet medicine*, 16(1), 38-44.
- Dixon, L. M., Hardiman, J. R., & Cooper, J. J. (2010). Floor area and the behavior of pet rabbits (*Oryctolagus cuniculus*). *Journal of Veterinary Behavior*, 5(1), 40-41.
- Giannico, A. T., Lima, L., Lange, R. R., Froes, T. R., & Montiani-Ferreira, F. (2014). Proven cardiac changes during death-feigning (tonic immobility) in rabbits (*Oryctolagus cuniculus*). *Journal of Comparative Physiology*, 200, 305-310.
- Heffner, H. E. (1998). Auditory awareness. *Applied Animal Behaviour Science*, 57(3-4), 259-268.
- Irving-Pease, E. K., Frantz, L. A., Sykes, N., Callou, C., & Larson, G. (2018). Rabbits and the specious origins of domestication. *Trends in ecology & evolution*, 33(3), 149-152.
- Magnus, E. (2005). Behaviour of the pet rabbit: what is normal and why do problems develop? *In Practice*, 27(10), 531-535.
- McBride, E. A. (2017). Small prey species' behaviour and welfare: implications for veterinary professionals. *Journal of Small Animal Practice*, 58(8), 423-436.

- McBride, E. A., Day, S., McAdie, T. M., Meredith, A., Barley, J., Hickman, J., & Lawes, L. (2006). Trancing rabbits: relaxed hypnosis or a state of fear? *In: Proceedings of the VDWE International Congress on Companion Animal Behaviour and Welfare. Flemish Veterinary Association*, 135-137.
- McBride, E. A., Magnus, E., & Hearne, G. (2004). Behaviour problems in the domestic rabbit. *In: The APBC Book of Companion Animal Behaviour (eds. Appleby, D.), Souvenir Press Ltd*, 164-182.
- Oxley, J. A., Ellis, C. F., McBride, A., & McCormick, W. D. (2019). A survey of rabbit handling methods within the United Kingdom and the Republic of Ireland. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 22(3), 207-218.
- Oxley, J., Ellis, C., McCormick, W. D., & McBride, A. (2017). A survey of common rabbit handling methods and reasons for their use. *Poster presented to: International Animal Welfare Science Symposium: Measuring Animal Welfare and Applying Scientific Advances: Why Is It Still So Difficult?, Universities Federation for Animal Welfare (UFAW)*, 27-29.
- Rabat, A. (2007). Extra-auditory effects of noise in laboratory animals: the relationship between noise and sleep. *Journal of the American association for laboratory animal science*, 46(1), 35-41.
- Rommers, J. M., & de Jong, I. C. (2010). Hokverrijking om in de knaagbehoefte van konijnen te voorzien: een literatuurstudie. Wageningen UR Livestock Research.
- Rooney, N. J., Blackwell, E. J., Mullan, S. M., Saunders, R., Baker, P. E., Hill, J. M., . . . Held, S. D. (2014). The current state of welfare, housing and husbandry of the English pet rabbit population. *BMC Research Notes*, 7, 942.
- Smith, M. V. (2013). *Textbook of rabbit medicine*. Elsevier Health Sciences.
- Speight, C. (2016). Environmental enrichment for Pet Rabbits - How can the RVN help educate owners? *Veterinary Nursing Journal*, 31(5), 144-148.
- Speight, C. (2016). Rabbit Awareness Week: advising owners on rabbit care. *Companion Animal*, 21(5), 306-306.
- Swennes, A. G., Alworth, L. C., Harvey, S. B., Jones, C. A., King, C. S., & Crowell-Davis, S. L. (2011). Human handling promotes compliant behavior in adult laboratory rabbits. *Journal of the American Association for Laboratory Animal Science*, 50(1), 41-45.
- Trocino, A., & Xiccato, G. (2006). Animal welfare in reared rabbits: a review with emphasis on housing systems. *World rabbit science*, 14(2), 77-93.
- Unwin, S. L., Saunders, R. A., Blackwell, E.-J., & Rooney, N. J. (2020). A double-blind, placebo-controlled trial investigating the value of Pet Remedy in ameliorating fear of handling of companion rabbits. *Journal of Veterinary Behavior*, 54-64.
- Van Zeeland, Y. (2017). Rabbit oncology: diseases, diagnostics, and therapeutics. *Veterinary Clinics: Exotic Animal Practice*, 20(1), 135-182.

Bijlage 1: werkgroep “konijnen” - Brusselse Raad voor Dierenwelzijn

1/ Deelnemers aan de werkgroep

Voorzitter:

Prof. Christel Moons (voorzitter van de Brusselse Raad voor Dierenwelzijn, professor toegepaste ethologie en dierenwelzijn aan Faculteit Diergeneeskunde van UGent)

Leden van de werkgroep:

- Katleen Hermans (Professor-dierenarts aan de Faculteit Diergeneeskunde van UGent, Europees specialist bijzondere huisdieren)
- Lies Beernaert (dierenarts voor konijnen en knaagdieren, docent bij Hogeschool Vives)
- Marie-Laure Kerschot (dierenarts, oprichtend bestuurslid van Jodipro vzw)
- Marilleke Vrancken (bio-ingenieur met extra opleiding diergedrag, oprichtster van Hopster vzw)
- Patrick Gysels (dierenarts, vertegenwoordiger van Andibel)
- Jean-Thomas Geelhand (dierenarts, vertegenwoordiger van dierenhandelszaak Tom&Co)
- Stéphanie Cambier (dierenarts kleine huisdieren, vertegenwoordiger van de Franstalige Orde der Dierenartsen in de Brusselse Raad voor Dierenwelzijn)
- Anja Roevens (dierenarts, inspecteur, departement dierenwelzijn, Leefmilieu Brussel)

Secretaris: Eva Van laer (departement dierenwelzijn, Leefmilieu Brussel)

2/ Data van de vergaderingen

26/11/2020, 18/02/2021, 19/05/2021, 14/09/2021, 07/06/2022, 09/06/2022

Bijlage 2: geschikt en ongeschikt groenvoer voor konijnen

Voorbeelden van geschikte groene bladgroenten en (on)kruiden

Sla, rucola (raketsla), kolen, andijvie, snijbiet, loof van radijzen, wortelloof, selderij, waterkers, paardenbloem, weegbree, klaver, brandnetel, zevenblad, kamille, frambozenbladeren, bramenbladeren, aardbeibladeren, rozenstruik bladeren, Oost-Indische kers, zuring, salie, bonenkruid, citroenmelisse, munt, dille, oregano, koriander, spinazie, peterselie, ...

Voorbeelden van geschikte (wortel)groenten

Radijs, witloof, wortel, pastinaak, paprika's (elke kleur, zaadjes verwijderd), komkommer, courgette, ...

Voorbeelden van geschikte takken en bladeren van bomen

Berkenbladeren (en -takken), hazelaarbladeren (en -takken), wilgenbladeren (en -takken), appelboombladeren (en -takken), ...

Voorbeelden van ongeschikt voer

Brood, gemaaid gras, knoflook, ui, sjalotten en andere bolgewassen, bieslook, rabarber (bladeren noch stengels), appelpitten, avocado, aardappelen of aardappelschillen, tomatenbladeren, taxus, vingerhoedskruid, Jakobskruid, scheerling, boterbloem, hop, klimop, papavers (o.a. klaproos), liguster, sleutelbloem (primula), sierbloemen en sierplanten afkomstig van bij de bloemist of tuincentrum...

Bijlage 3: Body Condition Score

Het evalueren van de voedingstoestand van konijnen a.d.h.v. een “body condition score” (lichaamsconditiescore) op een schaal van 1 (zeer mager) tot 5 (obees) - beschreven in de tabel hieronder – wordt aangeraden door verschillende websites specifiek rond het welzijn en/of de voeding van konijnen gehouden als gezelschapsdieren, waaronder:

<https://rabbitwelfare.co.uk/rabbit-health/further-reading/body-condition-score/>

<https://www.oxbowanimalhealth.com/blog/how-to-tell-if-your-rabbit-or-guinea-pig-is-overweight-or-underweight/> <https://www.theveterinarynurse.com/review/article/the-chubby-bunny-a-closer-look-at-obesity-in-the-pet-rabbit>

<http://www.therabbithouse.com/diet/rabbit-weight.asp>

Score 1 (te mager)	<ul style="list-style-type: none"> - Bekken, ribben en rugwervels goed voelbaar (soms zichtbaar door huid en vacht), randen voelen scherp aan. - Verlies van spieren en vetlaag. - Geen vet/huidplooi onder de kin. - Achterlijf heeft concave vorm. 		
Score 2 (mager)	<ul style="list-style-type: none"> - Bekken, ribben en rugwervels goed voelbaar. - Minimale spier- en vetlaag. - Weinig vet/huidplooi onder de kin. - Achterlijf heeft vlakke vorm. 		
Score 3 (ideaal)	<ul style="list-style-type: none"> - Bekken en ribben voelbaar, maar niet scherp (bedekt met wat vet). - Vet/huidplooi onder de kin aanwezig maar niet gevuld met vet. - Achterlijf heeft vrij vlakke vorm (niet bolvormig). 		
Score 4 (dik)	<ul style="list-style-type: none"> - Druk nodig om bekken, ribben en rugwervels te voelen (bedekt met vet). - Vet/huidplooi onder de kin (keelhuid) makkelijk zichtbaar en gevuld met ietwat vet. - Achterlijf heeft bolle vorm. 		
Score 5 (te dik, obees)	<ul style="list-style-type: none"> - Bekken en rugwervels moeilijk voelbaar, ribben niet voelbaar. - Hangende buik met duidelijke vetophoping. - Vet/huidplooi onder de kin uitgesproken en vol met vet. - Achterlijf zeer bol, puilt uit 		

Bijlage 4: Nadere toelichting over spenen en overgang naar vast voedsel

In tegenstelling tot de meeste zoogdieren brengen vrouwelijke konijnen zeer weinig tijd met hun jongen door. Gewoonlijk zijn er per dag slechts één, soms twee, bezoeken van de moeder aan het nest om de jongen te zogen. Deze bezoeken duren ook zeer kort, minder dan 5 minuten. Overheen een periode van 28-35 dagen stopt de moeder geleidelijk met zogen (het geleidelijke spenen), waardoor de jongen vast voedsel moeten gaan opnemen. De eerste orale manipulaties van vast voedsel, nestmateriaal en de harde keutels van de moeder vinden plaats tussen rond dag 10-13 na de geboorte. Rond dag 16-18 beginnen de jongen aanzienlijke hoeveelheden vast voedsel te eten. Daarna verhoogt de opname van vast voedsel en water en daalt de opname van melk geleidelijk. In deze periode moet de spijsvertering van de jongen zich aanpassen. Pas rond dag 25 wordt de opname van vast voedsel even hoog als die van melk, en de dagen daarna hoger (Coureaud et al., 2008).

Hoewel de jongen vanaf dag 28-35 niet langer afhankelijk zijn van moedermelk, suggereert wetenschappelijk onderzoek dat de rol van de moeder breder is dan dat. Haar aanwezigheid (direct én indirect contact) gedurende de eerste 2-3 maanden biedt een gevoel van veiligheid aan de jongen, die zich socialer en minder agressief gedragen. Dit is belangrijk voor de socialisatie en het vermogen om relaties met soortgenoten aan te gaan (Fedosov et al., 2015). Daarom wordt door bepaalde bronnen geadviseerd konijnen niet volledig te spenen (bij de moeder weg te halen) vóór ze 10 weken oud zijn.

Coureaud, G., Fortun-Lamothe, L., Rödel, H. G., Monclús, R., & Schaal, B. (2008, June). Development of social and feeding behaviour in young rabbits. In Proceedings of the 9th world rabbit congress, Verona, Italy (pp. 1131-1146).

Fedosov, E. V., Ambaryan, A. V., Mal'tsev, A. N., Karaman, N. K., & Kotenkova, E. V. (2015). Influence of the Mother on the Behavior of Young Rabbits during the Prepubertal Period. Biology Bulletin, 42(6), 531-539.

Bijlage 5: Correcte manier om een konijn vast te nemen

Optillen van konijnen moet zoveel mogelijk worden vermeden. Als een konijn optillen echt nodig is (vb. voor gezondheidscheck), doe dit dan op met één hand rond de borst, waarbij je de voorpoot eventueel met enkele vingers vasthoudt (zodat een angstig konijn niet uit je armen kan springen), en de andere hand ter ondersteuning van de achterpoten en het achterwerk. Daarna kan je het op je voorarm laten rusten waarbij je het met je andere hand tegen je lichaam aanhoudt. De kop ligt dan in de holte van je elleboog. Zie onderstaande foto's (© Lies Beernaert).

© Lies Beernaert

© Lies Beernaert

© Lies Beernaert

